

Mossèn Cardó indica als Borbons, a l'exili, com resoldre la qüestió catalana

Carles Cardó, a Leysin, Suïssa, el dia 5 de febrer del 1943, durant l'exili. Foto de l'arxiu familiar que il·lustra el llibre *A l'entorn de Carles Cardó*, de Lluís M. Moncunill.

EL TEMPS

Un capellà català antifranquista va alliçonar els Borbons exiliats a Suïssa sobre la qüestió catalana en un moment històric, quan el comte de Barcelona, l'any 1944, es preparava per restaurar la monarquia. Era mossèn Carles Cardó.

Mes de març del 1944. Lausana, Suïssa. Tothom dona per fet el canvi de règim a Espanya, bo i començant per Joan de Borbó, comte de Barcelona, candidat al tron que treballa des de l'exili per restaurar-hi la monarquia. El fill d'Alfons XIII es prepara per governar i, entre les seves preocupacions més candents, ocupa un espai destacat la *qüestió catalana*.

Dia 13. Restaurant du Faucon. Al voltant d'una taula, Joan de Borbó; Eugenio Vegas, antic membre del partit dretà Renovación Espanola i tutor del príncep Joan Carles, fill del comte; el tinent coronel Juan Luis Roca de Togores, vescomte de Rocamora; el diplomàtic Julio López Olivan; i un capellà de Valls exiliat que renega del franquisme, Carles Cardó.

Mossèn Cardó (Valls, 1884 - Barcelona, 1958), que viu a Friburg, ha viatjat, i viatjarà, periòdicament, de Friburg a Lausana per tal d'il·lustrar la família de Don Joan sobre qüestions de llengua, cultura, literatura i història de Catalunya, i fins i tot els donarà nocions bàsiques de català.

La matèria explicada en aquestes conferències privades acaba convertida en el primer capítol del llibre d'Edicions Rialp, del 1955, *Tres estudis sobre literatura catalana*, volum completat amb dos capítols més, sobre poesia, escrits per Josep Romeu i Figueras.

Hi havia tanta confiança mútua entre Joan de Borbó i mossèn Cardó, que l'erudit capellà fins i tot va gosar advertir Don Joan, davant una colla d'amics, que impedís al tutor del seu fill que el fes un nou Felip II.

En aquell dinar no es tractava pas d'ensenyar la llengua i la cultura catalanes als il·lustres comensals. El tema bàsic va ser el *problema* de la qüestió catalana. Finalment, el contingut d'aquell dinar, recollit per escrit per mossèn Cardó, que era home de ploma fàcil, s'ha fet públic.

El doctor Cardó, de nou a Friburg, va transcriure fil per randa el curs de

la conversa en un document mecano-grafiat que ocupa dinou folis. I ara, el biògraf del l'erudit eclesiàstic, Lluís M. Moncunill, l'ha transcrit com a annex documental del llibre que acaba de publicar a Cossetània Edicions, *A l'entorn de Carles Cardó. Diàleg d'exili amb Joan de Borbó, comte de Barcelona*.

A més del report del dinar, l'annex documental recull les cartes de Cardó amb el comte.

Tenen especial rellevància per a saber més coses de les angoixes que mossèn Cardó va haver de passar quan preparava la publicació de la *Histoire spirituelle des Espagnes*. Com se sap, el govern espanyol va voler impedir-la. L'autor va rebre pressions de dos emissors del govern, els catòlics integristes mossèn Ramon Roquer, professor de la Universitat de Barcelona nascut a Ripoll, i el valencià Rafael Calvo Serer, de l'Opus Dei.

Calvo Serer s'havia fet amic de mossèn Cardó i obtingué una còpia del manuscrit, còpia que va fer arribar a les autoritats espanyoles a través de l'ambaixador espanyol a Suïssa.

Mossèn Cardó explica per carta al comte de Barcelona l'abast de la campanya de descrèdit i amenaces desfermades i també el pes feixuc d'haver de representar el paper d'heroi que se li imposa des de Catalunya com a successor de les idees del cardenal Vidal i Barraquer. Li expressa que adopta el sacrifici que l'edició li imposa i li garanteix que no perjudica gens la monarquia.

El dinar. Segons el report elaborat per mossèn Cardó, el comte li va preguntar què creia que havia de fer per resoldre la qüestió catalana.

La resposta que li va donar mossèn Cardó és la següent: "Hi ha una cosa essencial, la llengua i la cultura catalana. Sense resoldre això, no es resol res. És intolerable que mentre Catalunya contribueix més que cap altra regió a les càrregues de l'Estat, i és just, perquè és la més rica, hagi de veure com l'Estat esmerça aquests diners, no a tutelar les seves característiques espirituals, com és el seu deure, sinó a perseguir-les i ofegar-les."

Tot seguit, el comte li demana fins on faria arribar l'ensenyança catalana,

"fins a la Universitat?". "Naturalment!", contesta mossèn Cardó.

Escola catalana. Cardó llavors proposa una universitat regida per un patronat format per representats de l'estat i de la Generalitat. Però insisteix que l'escola hauria de ser catalana.

D'aquí es pot deduir que Cardó donava per fet el seu restabliment, segurament perquè sabia que el comte també l'acceptava.

El comte de Barcelona va rebre consells sobre el catalanisme, per part de Cardó. A sota, Rafael Calvo Serer.

Això desvetlla en el comte un temor, el perill que els catalans educats així ignorin del tot el castellà.

Mossèn Cardó el tranquil·litza amb aquestes paraules: "Tot al contrari: el sabrien millor. L'escola hauria d'ésser catalana fins als deu anys i des d'aleshores hauria d'ensenyar-s'hi el cas-

tellà per comparació amb la llengua pròpia, única manera d'aprendre bé una llengua distinta de la materna."

De la qüestió de la llengua, la conversa va derivar cap a la política, i en concret sobre el moviment catalanista i l'encaix de Catalunya en l'estat.

La unitat d'Espanya. Cardó els recorda que és un error de creure que els Reis Catòlics van reeixir en la unitat d'Espanya i que Felip V, després de la guerra de Successió, abolí tots els regnes i féu la unificació política d'Espanya.

"No hi hagué tal unitat —els diu—, ni tan sols unió dels regnes, cadascun dels quals era completament independent. Catalunya, Aragó, València, Mallorca, Sardenya, Sicília i Nàpols fruïen dels seus règims propis, que no tenien res en comú amb el de Castella. L'ur independència era semblant a la d'Àustria-Hongria abans del 1914, i encara més, per tal com s'estenia fins a la representació diplomàtica. A Utrecht, hi havia un representant català. No demanen pas tant ara..."

Més endavant, Cardó indica que Castella, a diferència de la corona d'Aragó, ha estat autoritària i imperialista. Aquí, López Oliván replica que també Catalunya i Aragó feren conquestes i bastiren un imperi.

La contrarèplica de mossèn Cardó va ser una lliçó d'història que va començar amb aquestes paraules: "Sí, però deixaven una plena autonomia a les terres conquerides. La Corona d'Aragó tenia estructura federativa."

Política catòlica i anticlerical. També es va plantejar la qüestió de la influència de l'alta noblesa, la milícia i la clerecia.

Aquí diu unes paraules que semblen ben vigents, encara ara. Cardó no es va estar d'afirmar que "a Espanya convé fer una política molt cristiana, molt catòlica i molt anticlerical", atès que en els afers polítics a l'alta jerarquia "sembla com si se li hagués donat el do de no encertar mai".

Temor al separatisme. El comte de Barcelona, segons la impressió que en rep mossèn Cardó, té ganes de resoldre la qüestió catalana, però li resten les temences i els recels tradi-

Carles Cardó i Pau Casals, a Prada de Conflent, l'estiu del 1951. A la dreta es veu mossèn Cardó i, darrere seu, Josep Carner, l'estiu del 1950, a Leysin, Suïssa.

cionals a Espanya i a la família reial sobre aquest problema.

En aquest sentit, li demana si amb les "concessions" que proposa "no hi hauria el perill que els catalans se servissin dels avantatges assolits per exigir-ne d'altres, i així sense parar fins al separatisme?"

López Oliván li fa costat, recordant que això ja ha passat, en una al·lusió evident al 6 d'octubre.

Mossèn Cardó els tranquil·litza. "No en tinguin cap por", els diu. Si va passar un 6 d'octubre, hi afegeix, és perquè el catalanisme havia caigut en mans de les esquerres. A més, els "informa" que el catalanisme d'esquerres és efecte del refús sistemàtic de tota solució mentre havia estat a mans dels elements d'ordre.

"Posin -els aconsella- l'autonomia de Catalunya en mans dels elements conservadors que l'han defensada sempre sincerament i jo els garanteixo en absolut que la temença de noves exigències desorbitades no es verificarà."

Interpretació del catalanisme.

El catalanisme, manifesta, havia estat sempre un moviment conservador. Si el catalanisme va caure a mans de l'esquerra va ser per culpa dels governants espanyols, que feren sempre el sord a les reclamacions d'aquest catalanisme d'ordre.

"Catalunya -diu- arribà a desesperar d'obtenir per aquest camí el reconeixement dels seus drets, i per una reacció natural, el catalanisme es va girar a l'esquerra."

A més, opina mossèn Cardó, el catalanisme d'esquerra no era sincer. La gent d'esquerra no feren més que aprofitar el catalanisme creat pels altres i combatut fins aleshores per ells, com un instrument per a fer la revolució. Per això no tenien cap mesura.

La batalla de Lepant. Durant l'àpat, mossèn Cardó instrueix el candidat al tron i els seus ajudants sobre l'errònia versió oficial d'alguns fets històrics. Per exemple, la batalla de Lepant.

"Vostès -els diu- creuen sens dubte que fou Don Joan d'Àustria, qui va guanyar la batalla, com diu la història oficial. Res d'això: el veritable vencedor fou Requesens."

Cardó deia al Borbó que no continués la funesta trajectòria dels seus avantpassats

Don Joan d'Àustria, afegeix, tenia 25 anys i no havia navegat mai. Qui dirigí la batalla fou Requesens. Don Joan d'Àustria tenia el títol oficial, però amb l'ordre severa de no prendre cap disposició, d'atenir-se sempre a les ordres de Requesens.

"Aquella fou -conclou- la darrera gesta de la gloriosa marina catalana, Però la història oficial ha aprofitat la circumstància d'ostentar Don Joan d'Àustria el títol d'almirall per atribuir-li la glòria, ocultant del tot el nom de Requesens. No es vol permetre que Catalunya tingui cap intervenció en els afers d'Espanya."

Que el rei parli català. A banda de les lliçons d'alta política, mossèn Cardó li demana que quan visiti Barcelona faci un discurs en català que, a més, hauria de començar així: "Catalans! Us parla el rei d'Espanya, comte de Barcelona. I us parla per dir-vos que s'ha acabat la persecució de Catalunya i de la seva llengua, etc."

L'entusiasme dels catalans serà tan gran, pronostica mossèn Cardó, que s'haurà acabat per sempre el separatisme. Per fonamentar la previsió, els diu que tingui en compte que els catalans, contra la fama injusta de gent mercantilista, "som uns romàntics sentimentals" que "ens deixem entendre per la més petita falaguera", un "país de botiguers i de poetes, els dos antípodes del polític".

Cardó acaba la conversa amb una manifestació de fidelitat i disponibilitat vers el comte. En el darrer paràgraf, escriu: "Tot això ha estat escrit *ad perpetuam rei memoriam*, per tal que serveixi de lloança de Joan III, si mai arriba a ésser-ho i compleix tot el que pugui d'aquest programa, o per a descàrrec de consciència dels catalans i per fer inexcusable la conducta de l'egregi interlocutor si, esdevingut rei, continua la funesta trajectòria dels seus avantpassats."

Ara, els historiadors podran escatir si els consells i l'ensenyança de mossèn Cardó han deixat empremta en l'acció del Borbons, no a través de l'inexistent Joan III, sinó del fill, Joan Carles.

Lluís Bonada